

Aan: College van Burgemeester en Wethouders van Groningen
Postbus 30026
9700 RM Groningen
t.a.v. programma Leefkwaliteit

Betreft: Zienswijze ontwerp-omgevingsprogramma Gemeentelijke ecologische structuur (GES)

Onnen, 20 november 2024

Geacht college,

Graag maken we gebruik van de mogelijkheid die u biedt om onze zienswijze kenbaar te maken op het ontwerp-omgevingsprogramma GES. Lovenswaardig vinden we de inzet van de gemeente om de ecologische structuur te versterken. In het volgende brengen we een aantal opmerkingen en zorgen over het ontwerp-programma in het algemeen én specifiek voor het landelijk gebied van Haren onder uw aandacht.

1.Schakel ontbreekt

Wij zijn positief over het verder uitbouwen en optimaliseren van de ecologische structuur in de hele gemeente Groningen. Echter in de voorgestane GES-structuur mist naar ons idee een uiterst belangrijke schakel, namelijk het groene open land tussen de natuurgebieden in het landelijk gebied. Het is belangrijk om te realiseren dat in een stedelijke omgeving verbindingen van en naar groene gebieden veelal door bebouwing lopen. Anders dan in een stad lopen in het landelijk gebied verbindingen tussen natuurgebieden door open groen land.

In dit open groene land bevinden zich essen, boerenland, pingoruïnes, particulier land met bosschages, weiden, vele poelen, heel veel tuinen. Het open land fungeert bij uitstek als voedselbron voor dieren en biedt ruimte voor planten. Dieren en planten maken gebruik van het hele landelijk gebied, dat betreft dus: de natuurgebieden, de verbindingen én het open land. Dieren gebruiken het open land om te foerageren, te jagen en zich te verplaatsen, maar ook om te verblijven. 's Nachts is het hele gebied hun domein, ze eigenen het zich toe. Ze trekken er dwars doorheen. Ook over zandwegen en verharde wegen en weten mazen (denk aan spoorwegovergangen, viaducten onder A28 en bruggen) te gebruiken om van het ene naar het andere gebied te trekken. Ook planten vestigen zich niet alleen in de verbindingen en de natuurgebieden, vooral juist in het open gebied.

We pleiten ervoor om ook deze schakel, dus het open groene land, in de ecologische structuur op te nemen zodat het als een geheel zichtbaar wordt en het beleid gericht op de versterking van de ecologische structuur effectiever wordt.

Mogelijke is het open groene land binnen de ecologische structuur niet meegenomen doordat de stedelijk georiënteerde systematiek van SES gebruikt is voor GES.

2. Geplande ecologische verbindingzones

In het ontwerp-programma wordt herhaaldelijk gesproken over verbindingzones. Drie ecologische verbindingzones (oost-west georiënteerd) stonden begin jaren '90 al gepland in het Landschapsontwikkelingsplan Haren (LOP). De zuidelijke ecologische verbindingzone door de Besloten Venen is in 2015/2016 gerealiseerd als onderdeel van het Landinrichtingsplan Haren. Opmerkelijk is dat de drie ecologische verbindingzones door het landelijk gebied van Haren in het ontwerp-programma alleen geschetst staan op het GES-kaartje. Verder worden ze nergens in het ontwerp-programma genoemd. Ook niet bij de verbindingen met een regionaal karakter p108.

We maken ons zorgen over de realisatie van de ecologische verbindingzone in het Tussengebied tussen Haren en Helpman (de Groene Long). Ondanks het Amendement dat door de Raad op 11 mei 2022 is vastgesteld, is afgelopen zomer (2024) een sportveld in het Tussengebied volledig gerenoveerd. Hiermee is de barrière in het gebied dat bestemd is als ecologische verbindingzone vergroot. Er is een kans gemist om het sportveld anders te situeren en daarmee ruimte te maken voor de ecologische verbindingzone.

Op de GES-kaart staat de ecologische verbindingzone ten noorden van Onnen getekend, zoals deze ook was opgenomen in het Landschapsontwikkelingsplan Haren 2003. Sinds 2003 is de uitgangssituatie voor realisatie van deze verbindingzone sterk verslechterd onder meer door de voor fauna onneembare hoge geluidschermen langs het spoor.

Zowel in de reactie van SLGH op het Groenplan¹ als in de bijdrage van SLGH aan de omgevingsvisie, *Kracht van Contrast*², is betoogd dat het om een aantal redenen beter is om de ecologische verbindingzone bij Onnen meer zuidelijk te situeren. Deze droge ecologische verbindingzone zou dan over de Onneresch ten zuiden van Onnen lopen en de Onnerpolder verbinden met het Scharlakenbos, Appelbergen en de Drentsche Aa. Dit voorstel is ingetekend op de kaart op blz.12 van *Kracht van Contrast*.

Realisatie van de ecologische verbindingzone over de Onneresch biedt ook meer kansen voor de migratie van dieren omdat de Onneresch voor een groot deel in handen is van de burgercoöperatie Land van Ons die diverse maatregelen heeft genomen voor een betere ecologische inrichting (schuilplaatsen, vernatting, akkerranden, etc.)

We dringen er met klem op aan dat de ecologische verbindingzone bij Onnen meer zuidelijk wordt gesitueerd en dat maatregelen worden genomen om de passages voor dieren te

¹ <https://landelijkgebiedharen.nl/wp-content/uploads/2020/07/Reactie-van-SLGH-op-Groenplan.pdf>

² <https://landelijkgebiedharen.nl/wp-content/uploads/2020/11/Kracht-van-Contrast-bijdrage-SLGH-Omgevingsvisie-Groningen-1.pdf>

verbeteren. Wij denken onder meer aan openingen op regelmatige afstanden in de geluidschermen en passages onder het spoor alsook faunatunneltjes onder de Dorpsweg, Zuidveld en Lageweg.

3. De zandbodems p28 en p29

Het valt op dat het probleem van de verdroging van de Hondsrug niet wordt genoemd. De verdroging van afgelopen jaren en de te natte perioden van afgelopen jaar hebben een desastreus effect op het ecosysteem. Bomen en planten hebben het ernstig te verduren. Wat opvalt is dat de gemeente en waterschap alles in het werk stellen om water af te voeren. Uiteraard is dat zeer noodzakelijk. Daarentegen wordt er geen enkele maatregel getroffen om het water op de Hondsrug beter vast te houden. Het zou passend zijn het probleem in het ontwerp-programma te benoemen en mogelijk maatregelen aan te geven. Zoals in *Oud water in de nieuwe tijd, Schoon grondwater is van levensbelang*³ beschreven heeft de waterwinning op de flanken van de Hondsrug een sterk negatief effect op het hele ecohydrologisch systeem. De auteurs zien mogelijkheden voor een nieuwe aanpak met een belangrijke rol voor het schone water uit de diepe bodem. Aandacht voor dit probleem en de mogelijke oplossingen had niet misstaan in het ontwerp-omgevingsprogramma GES.

4. Structuurkaartjes zandwegen en verharde wegen

In hoofdstuk 2.5 staat een aantal (landschappelijke) structuurkaartjes. Opmerkelijk is dat een structuurkaartje van de zandwegen ontbreekt. De zandwegen (inclusief langsliggende bermen en sloten) met hun fijnmazige structuur hebben een uiterst belangrijk verbindende functie binnen het landelijk gebied. Een kaartje waarop alle zandwegen staan benadrukt de essentie ervan. Ook ontbreekt een structuurkaartje waarop de verharde wegen staan met hun langsliggende bermen, laanbomen, greppels en sloten.

5. Knelpunten op GES-kaart, afb. 65

Op de GES-kaart staan 65 nog op te lossen knelpunten aangegeven. Op basis van welke argumenten en criteria zijn de plekken van de knelpunten in het landelijk gebied van Haren getekend? Hoe zijn de plekken van de knelpunten bepaald? En voor welke dieren zijn ze bestemd? Voor onze reactie op de drie ecologische verbindingzones verwijzen we naar punt 2 van onze zienswijze.

In het landelijk gebied van Haren is een aantal barrières voor migratie van dieren ontstaan door: 1) het aanleggen van geluidschermen langs de spoorwegen; 2) betonnen midden barrière van de A28; 3) dieronvriendelijke beschoeiing van het Noord-Willemskanaal. De mogelijkheid om te migreren werd daardoor beperkt tot de spoorwegovergangen, de viaducten en de bruggen. Op de GES-kaart staat een aantal knelpunten getekend bij de genoemd doorgangsmogelijkheden. Een groter effect voor het verbeteren van migratie heeft uitbreiding van het aantal passagemogelijkheden, vooral op plekken waar de barrières zijn aangelegd (zie verder voor koppelkansen onder 2).

³ Oud water in de nieuwe tijd, Schoon grondwater is van levensbelang, Piet Schipper, Henk Everts, Jan Bakker, Niels Grootjans, Ineke Noordhoff, Ab Grootjan. Uitgeverij Noordboek 2024

Verdere vragen over de GES-kaart

Te ontwikkelen secundaire verbinding. Op de GES-kaart staan secundaire verbindingen aangegeven. Graag een toelichting over wat daaronder wordt verstaan en wat het doel daarvan is.

Roze gebieden. Graag een toelichting over de reden dat dit ontwikkelgebieden zijn.

6. Prioritering achterstallige projecten

Belangrijke en tot de verbeelding sprekende projecten als het herstellen van de Hunze en de ecologische verbinding Kardings Ontzet – Meerstad zijn gevrijwaard van effectanalyses omdat ze al in ontwikkeling zijn. Dat geldt niet voor kleinere projecten als de aanleg van extra passages om fouten (geluidschermen, betonnen barrières en dierenvriendelijke beschoeiing) uit het verleden te herstellen. De vraag is wanneer deze extra, voor migrerende dieren noodzakelijk passages, ooit uitgevoerd zullen worden. In de jaren '90 stonden ze al gepland. Op p108 staat dat er een uitvoeringsplan en prioritering voor de aanpak van knelpunten wordt uitgewerkt. Wellicht zou bij de prioritering vastgelegd kunnen worden dat achterstallige projecten zoals de ecologische verbindingzones, voorrang krijgen.

7. Inspraak en procedure

Onduidelijk is geweest dat de Week van de Biodiversiteit (in het ontwerp-programma de Week van GES genoemd) gezien moest worden als de inspraak voor GES. Als u ons er vanaf het begin bij betrokken had, hadden we toen al onze zienswijze kenbaar kunnen maken. Opvallend was dat bij het, spaarzaam bezochte, evenement in de Biotop GES-kaartjes lagen waarop het zuidelijke gedeelte van het landelijk gebied ontbrak. Ook ontbrak op het kaartje de geplande ecologische verbindingzone bij Onnen.

Neem in de tekst over de inspraakprocedure mee: de concept Participatieverordening en het Gronings Model voor Wijk- en Dorpsdemocratie.

8. Consultaties

Het bevordert de transparantie als de externe partijen en hun reactie worden vermeld p20. Ook of het Nationaal Park Drentsche Aa (NPDA) bij het proces betrokken is geweest en wat was hun reactie was. Niet duidelijk is waarom belangenorganisaties niet bij het proces zijn betrokken. Wat is de reden dat er nog geen gesprekken gevoerd zijn met derden met gronden in eigendom over het belang van GES p111?

Verder wordt op p111 een aantal derden met gronden in eigendom genoemd (natuurbeherende organisaties, waterschappen, provincie, ProRail). We missen daarin partijen als boeren, particuliere grondeigenaren met veel grond en belangenbehartigers.

9. Nieuwe beheerstrategie Stadsbeheer

In 2020 heeft de gemeente met de werkgroep Biodiversiteit van Stichting Landelijk Gebied Haren (en vertegenwoordigers van Glimmen en Noordlaren) het Plan ecologische bermbeheerplan Haren opgesteld. De ervaring van de afgelopen jaren is dat het regelmatig voorkwam dat niet volgens plan gemaaid werd. Hoe kunnen er waarborgen komen dat dit met de nieuwe beheerstrategie van Stadsbeheer (SWING) wel lukt? En worden de geslaagde proeven om blad te laten liggen (bokashi: gefermenteerd blad) van de bomenexperts Marcel

Knol en André Effting van Landschapsbeheer Drenthe ook nagevolgd door de gemeente Groningen?

10. Enkele algemene opmerkingen:

. *Afb. 29:* De groene kleur van de natuurgebieden in het landelijk gebied van Haren klopt niet met het onderschrift (rafelranden).

. *Hoofdstuk 2.3 Verschillende schaalniveaus.* Het is verwarrend dat in de inleiding staat grootschalige ecosystemen (Natura2000) en in de schematische weergave grootschalige natuurgebieden NNN. Graag eenduidig woordgebruik. Ook is de schematische weergave van grootschalige natuurgebieden NNN niet te begrijpen.

. *2.5 Het Groningse ecosysteem.* Uitgegaan wordt van de bodem, toch zouden tegels voor land, water en lucht niet misstaan in het schema afb. 45.

. *Herkenbaar- en leesbaarheid.* Graag de ondergrond van de kaartjes duidelijker maken door bijvoorbeeld spoorwegen, wegen en dorpen. Graag meer contrast tussen de lichtpaarse achtergrondkleur en de witte tekst.

. *Hoofdstuk 2.1.* In de tekst op bladzijde 20 valt op dat het woord ecosysteem/systeem 20 x wordt genoemd, biodiversiteit 6x en leefomgeving 5x. Een beknopte definitie van ecosysteem zou op z'n plaats zijn. Dat geldt ook voor wat verstaan wordt onder biodiversiteit.

Tot slot

Versterking van de ecologische structuur die het welbevinden van dieren, mensen en planten bevordert, vinden we een positieve ontwikkeling. Wij gaan ervan uit dat niet alleen de natuurgebieden maar ook het open land van het landelijk gebied Haren daar onderdeel van is. En dat dit bijdraagt om het hele landelijk gebied in de 'haarvaten' van het gemeentelijk bestuur en de ambtelijke organisatie te krijgen. We hopen dat onze opmerkingen en aanbevelingen meegenomen worden in het definitieve omgevingsprogramma GES.

Met vriendelijke groet,

Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH)

Jan Wittenberg,
Padlandsweg 1,
9755 TH Onnen
050-3183360

info@landelijkgebiedharen.nl
www.landelijkgebiedharen.nl

David van der Kellen,
Duinweg 3,
9479 TM Noordlaren
050-4061994
vdkellen@hotmail.com

CC: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Groningen, Het Groninger Landschap